

A HALASI CSIPKEVARRÁS ÉLŐ HAGYOMÁNYA

JELÖLŐ DOKUMENTUM

A SZELLEMI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG NEMZETI JEGYZÉKÉRE

BEKÜLDTE:

*Halasi Csipke Közalapítvány
Kiskunhalas*

Kiskunhalas, 2010. február 12.

FEDŐLAP

A. A JELÖLT ELEM NEVE:

A halasi csipkevarrás élő hagyománya

B. AZ ÉRINTETT KÖZÖSSÉGEK

A halasi csipkevarrók
Kiskunhalas

C. A JELÖLT ELEM RÖVID SZÖVEGES LEÍRÁSA

Kiskunhalason – egyedül az országban – több mint 100 éves hagyománya van a halasi csipke varrásának.

1902-ben indította világhódító útjára a megálmodója, Dékányi Árpád ifjú rajztanár és Markovics Mária, a fehérneművarró-nő, akiknek a halasi csipke varrásának semmihez sem hasonlítható módszerét köszönhetik.

A halasi csipke elkészítése roppant aprólékos, időigényes, száz százalékos kézimunka, amely hófehér és leheletfinom cérnával, és a szinte láthatatlan tűvel történik.

Készítésének titkát csak a beavatottak, a halasi csipkevarrók ismerik, akiknek száma a kezdetektől (80–100 fő) napjainkig (11 fő) nagyon változó volt.

A halasi csipke hivatalos védjegye 1935 óta a három egymáson keresztbe fektetett hal, amely még a legkisebb (2–3 cm-es) csipkében is megtalálható.

A halasi csipkék mind a mai napig is az évszázados tervek alapján, az eredeti motívumok és öltésminták felhasználásával készülnek a halasiak és a magyar iparművészet dicsőségére.

D. A JELÖLÉST BEKÜLDŐ NEVE

Halasi Csipke Közalapítvány
Kiliti Zsuzsanna, a Csipkeház igazgatója

E. A JELÖLÉS BENYÚJTÁSÁNAK ÉVE

2010

JELÖLÉS

1. AZ ELEM AZONOSÍTÁSA

1.a. Az elem neve: A halasi csipkevarrás élő hagyománya

1.b. Az elem egyéb elnevezései: -----

1.c. Az érintett közösségek, csoportok, egyének azonosítása:

Csipkevarrók, Kiskunhalas

A halasi csipke létének legfontosabb közössége a csipkevarrók csoportja.

Jelenleg tizenegyen vannak, akik napi nyolc órában, a Halasi Csipke Közalapítvány kereteiben kenyérkereső foglalkozásként varrják a halasi csipkét egy már nyugdíjas, de nagyon aktív csipkevarró/művészeti tanácsadó útmutatásai alapján.

Ők a következők:

Püspöki Ferencné – művészeti vezető

Antóni Tamásné, Csapi Benőné, Monostori Melinda, Végső Károlyné, Ádám Andrásné Kardos Zsuzsa, Pajorné Berta Gyöngyi, Zajics Klára, Bakony Attiláné, Keresztúri Julianna, Rózsáné Jójárt Etelka

Ahhoz, hogy valaki halasi csipkevarró legyen mindig is az elhivatottság, a türelem, a kitartás, valamint a csipkevarráshoz való a vonzódás volt a legfontosabb. Soha nem volt kikötés az iskolai végzettség, nem volt szükség semmilyen más művészeti tanulmányokra. A csipkevarrás fortélyait az új tanulók a műhelyben sajátították el. Először a kontúrozást a kontúrozóktól. Ennek az időtartama 4–6 hónap. Ezután következett a 60 féle csipkeöltés megtanulása. Ennek a betanításában szinte mindenki részt vett: ki amelyiket jobban tudta, kedvence volt, azt tanította meg. Ez 12–14 hónapot vett igénybe, a tanuló ügyességétől függően.

A betanítás folyamata a mai napig változatlan, a különbség csupán annyi, hogy csak akkor jöhet új jelentkező, ha az alapítványnak szüksége van létszámbővítésre. Ez utoljára 2001-ben volt. Eddig kétszer fordult elő, hogy anya és lánya együtt dolgoztak. Van olyan is közöttük, aki gyerekkorában állandóan átszökött a csipkevarró szomszédhoz, hogy nézze őt munka közben és már akkor elhatározta, hogy ő is csak ezt szeretné csinálni. Az általános iskola befejezése után jelentkezett is és mind a mai napig itt dolgozik.

1.d. Az elem földrajzi elhelyezkedése és elterjedtsége

Kiskunhalas

A halasi csipkevarrás – bár ismertsége és elismertsége alapján a magyar iparművészet egyik gyöngyszeme – Kiskunhalashoz kötődik igazán, annak a büszkesége, több mint száz éves hagyománya (Kiskunhalas, a csipke városa).

A város minden lakója tudja, hogy semmihez sem hasonlítható kincse van lakhelyének, amelyet mindannyian óvnak és védenek, a híret többféle módon terjesztik (családi, üzleti ajándékozás, a Csipkemúzeum, a csipkevarrás bemutatása a vendégeiknek).

A városvetés mindig is nagy tiszteletben tartotta a csipkevarrókat: 2002-ben, a halasi csipke századik születésnapján, Pro Urbe-díjban részesítette őket.

1.e. Az elem a szellemi kulturális örökség mely területeit képviseli

e) hagyományos kézművességhez tartozó tudás és gyakorlat, iparművészet

2. AZ ELEM LEÍRÁSA (7000 karakter)

A halasi csipke, „az egyszerű fehérszépnek pompás keze munkája”, 1902-ben indult el világhódító útjára és 1904-ben St.Louisban, a Világkiállításon már dicsérő oklevelet kapott. Megálmodói, az ifjú rajztanár és a minden kézimunka fajtában járatos halasi fehérszépvarró-nő, olyan csipkét álmodtak, amelyről mindenkinek Kiskunhalas jut eszébe. Álmuk valóra vált, sőt a halasi csipke hagyománya az elmúlt több mint száz évben átlépve Halas és az ország határát nemzetközi hírnevet szerzett nemcsak megálmodóinak és készítőinek, de a magyar iparművészetnek is.

A halasi csipke varrása sok türelmet igénylő folyamat, amely során a kezdeti színes selyemszálakat idővel felváltotta leheletfinom, hófehér, erősen sodrott len, majd pamut cérna. Az előrerajzolt csipkemintát több rétegből álló, kereten kifeszített vászonra rögzítik – mindig a csipke rajzának fonákjával felfelé. A rajz vonalán kontúrszálal vezetnek végig megszakítás nélkül, amelyet vékony cérnával szorosan az alapra varrnak. Ez a kontúrszál tartja össze a csipkét. A kontúrozás után a rajz alapján beszövik a motívumokat olyan sűrű, egyenletes öltésekkel, hogy szinte szövött anyagként hat. A szabadon maradt részeket több mint 60 féle öltésminta valamelyikével töltik ki. A különféle öltésvariációk az évtizedek során alakultak ki. A kezdetekkor Markovics Mária irányításával 15 féle mintát ismertek meg a csipkevarrók, de ez a szám állandóan gyarapodott, köszönhetően a varró hölgyek kísérletező kedvének. Az öltések elnevezése is különleges: koporsós, vízfolyásos, kettős harangos, pókos, masnis harangos – csak néhányat említve. A kész csipkét óvatosan lefejtik a mintarajzról. A csipke színe az, ahol a kontúrfonal erőteljesebben érvényesül.

Ez minden, amit az avatatlan, bár a halasi csipke iránt érdeklődő megtudhat annak varrásáról. A többi titok, amelyet csak azok ismernek, akik több éves tanulással elsajátították a 60 féle öltésmintát, a kontúrozás és a csipkevarrás egyéb rejtelseit. 1935 óta minden csipkében megtalálható a hivatalos védjegy: a három egymáson keresztbe fektetett hal.

Kiskunhalas lakossága már a kezdetek óta nagy szeretettel, büszkeséggel és figyelemmel követi a csipkéje sorsát. A város vezetésének mindig is fontos volt, hogy óvja, védje és a fennmaradását mindenek előtt biztosítsa. Így volt ez a két világháború közötti nehéz időkben is. Fontos állomás volt a csipke életében 1935, amikor az akkori polgármester felavatta a Csipkeházat, amely attól fogva – immár 75 éve – a halasi csipke bölcsője. Az ötvenes években a háziipari szövetkezet keretén belül egyengették a csipke útját. Az 1980-as évek végén leáldozott a szövetkezeti forma, de a város vezetése ismét megmentette egyedülálló kincsét, és létrehozta a Halasi Csipke Alapítványt – amely 2007 óta kiemelten közhasznú fokozatú. Ezáltal megteremtette a példát: intézményes keretek között támogatni egy iparművészeti termék előállítását és így a hagyomány megőrzését. Természetesen nagyon fontos, hogy az alapítvány költségvetésének kétharmadát kitevő támogatást vállalkozói célú (csipkeeladás, múzeumi belépők) bevételekkel egészítsék ki, hogy a csipke népszerűsítéséhez és ezáltal a hagyomány ilyen irányú fenntartásához nagyon fontos marketing költséget előteremthessék.

A hivatalos gondoskodás mellett a lakosság szívügye is a halasi csipke, azt kulturális örökségük részeként tartják számon. Nincs olyan halasi család, aki évente egyszer-kétszer ne fordulna meg a Csipkemúzeumban, büszkén bemutatva állandó kiállításunkat a hazai és külföldi vendégeknek. Ha valaki igazán szép és rangos ajándékkal akar kedveskedni, biztos,

hogy halasi csipkét vásárol, legyen magánszemély, cég vagy intézmény – a városból, a környékéről, de még sokszor Budapestről is.

A helyi oktatási intézmények – már az óvodától kezdve – nagy hangsúlyt helyeznek arra, hogy a felnövő nemzedéket megismertessék (ha még lenne olyan, aki nem hallott róla) a város büszkeségével, ily módon is kialakítva az ifjúságban a hagyomány és az emberi kreativitás tiszteletét.

A halasi csipke helyzete – mint maga is – nagyon különleges.

A csipke, egy iparművészeti remek, amely ennél fogva nem viseli magán a népművészeti hagyományok jegyeit, sőt az egyik különlegessége napjainkban, hogy mindössze tizenegy hölgy (átlag életkoruk 42 év, tehát több 30 év körüli fiatal is van közöttük) ismeri a titkát, amelyet nem adnak tovább senkinek, akik az alapítvány dolgozóiként a megtermelt csipkékért – havi elszámolásban – fizetést kapnak, akár sikerül értékesíteni azokat, akár nem. Új csipkevarró betanítása csak akkor lehetséges, ha szükség lenne új dolgozóra. Sajnos a mai kor nem kedvez a különleges csipkedivat feléledésének, így pillanatnyilag nem szükséges a létszám növelése. Ennek ellenére a város minden felelős személyének és a lakosságnak is a legmeghatározóbb törekvése – és ebben példaértékű az összefogás – a csipke fennmaradásának biztosítása. Ily módon tehát elmondhatjuk, hogy Halason nem a csipke hagyománya száll „apáról fiúra”, „szájról szájra”, hanem a csipke szeretete az érte, a fennmaradásáért való aggodás, tenni akarás. Nagyon fontos ez, mert a városnak, sőt a környéknek sincs másik olyan látványossága, mint a Csipkemúzeum, amely évente több mint 10 000 látogatót vonz, és amely által a közösség annyi örömhöz, hazai és külföldi elismeréshez jut.

Mindemellett a halasi csipke kultúrákat összekötő híd is. A számos hazai és külföldi kiállításon való részvétellel mindenütt hirdetik a magyar iparművészet sokszínűségét, az általuk évenként megrendezésre kerülő nemzetközi csipkekiállítások alkalmával pedig lehetőséget adnak a világ „csipkéseinek”, hogy Kiskunhalason, a halasi csipke bölcsőjénél találkozzanak, és ennek minden évben 1500–2000 látogató a nyertese.

A halasi csipke megszületésétől egészen napjainkig a kulturális színterek mellett a magyar diplomáciai élet része is. Fontos a protokoll ajándékként betöltött szerepe, amelynek köszönhetően az elmúlt 108 évben az adott kor meghatározó személyiségei kaptak halasi csipkét a magyar állam ajándékként: Alice Roosevelt, IV. Károly és Zita királyné, Julianna holland királynő, Umberto olasz király, II. János Pál pápa, a japán császárné, II. Erzsébet királynő, a jordán királyné, Laura Bush, és számos állam-és köztársasági elnök felesége is. A kiállítás, amely 22 darab, a halasi csipke történetében mérföldkőnek számító csipkét tartalmaz, és amelyet 2001 óta a Külügyminisztérium utaztat, sok elismerést kapott már. Ezt a „bőröndkiállítást” Európa minden nagykövetségén, számos konzulátusán, magyar kulturális intézetben is bemutatták már, többször szerepelt ázsiai körúton és az amerikai kontinensen is. Mindez azt bizonyítja, hogy a halasi csipke a legszűkebb közösségtől kezdve a legtágabb környezetig nagyon fontos és meghatározó szellemi kulturális (köz)kincs, amely ennek köszönhetően több oldalról is remélheti a fennmaradást és a megőrzést.

3. A SZELLEMI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG JELENTŐSÉGÉNEK TÁRSADALMI TUDATOSÍTÁSA, KÖZKINCCSÉ VÁLÁSA, TÁRSADALMI PÁRBESZÉD ÖSZTÖNZÉSE (700 karakter)

A halasi csipkének – és Kiskunhalasnak is – szüksége van arra a nyilvánosságra, elismertségre, amely a jegyzékre való felkerüléssel jár, annál is inkább, mert ez kitérít a hazai és nemzetközi bemutatkozási lehetőségeket, amelyek által a magyar iparművészet

sokszínűségét, az emberi kreativitás határtalanságát még több helyen hirdethetné a halasi csipke.

A jegyzéken való szereplés hozzájárulna a halasi csipke hagyományának megőrzéséhez, amelynek elsősorban társadalmi és kulturális jelentősége van, de feltétlenül említeni kell annak várható pénzügyi hatását is (több látogató, a csipkevásárlási kedv erősödése), mivel a csipke lététől függ a csipkevarrók megélhetése is.

A csipkehagyomány ápolása Kiskunhalason példaértékű. Megmutatja más települések számára, hogy mennyire fontos a hagyomány megőrzése, ha kell kiemelkedő anyagi támogatással is; erősíti és összekovacsolja a közösséget.

Kiskunhalason mindenki figyelemmel kíséri a csipke körüli történeteket. A Nemzetközi Csipkefesztiválok a városi ünnepek egyik legfontosabbika, amelyet nagyon sok halasi szinte családi eseményként tart számon: meghívják rá a távoli rokonságot.

4. MEGŐRZÉSEL KAPCSOLATOS INTÉZKEDÉSEK

A. Jelenlegi és korábbi erőfeszítések az elem megőrzésére (3500 karakter)

A halasi csipke fennmaradásáért a közösség már a kezdetektől fogva komoly erőfeszítéseket tett. Mérföldkő volt 1935, amikor jelentős állami támogatással felépítették a Csipkeházat. Ugyanebben az évben a Szabadalmi Hivatalban hivatalosan bejegyeztették a halasi csipke védjegyét, a három egymáson keresztbe fektetett halat, amely azóta is minden csipkében szerepel.

A történelem zivataros éveiben is – bár pénzhiány miatt többször előfordult, hogy néhány hónapra bezárták a „csipkegyárat” – a város mindent megtett a csipkéjéért. Fontos szerepe volt a háziipari szövetkezetnek, amely szárnyai alá vette a csipkét és a kor lehetőségeihez képest kereste és biztosította számára a túlélést. A fennmaradás alappillérei a halasi csipkevarrók, akik a 108 éves hagyományon semmit sem változtatva a mai napig is napi 8 órában varrják a halasi csipkét, újra és újra életre keltve a több mint 100 éves csipke rajzokat és természetesen az újabb terveket is. Ők azok, akik a műhelyükbe belépő érdeklődőknek büszkén mutatják meg azt a csodát (a titkot persze nem elárulva), ahogy a semmiből elővarázsolják a gyöngyvirágokat, a margarétákat, a rózsákat, pávákat, hattyúkat, galambokat és a halasi csipke egyéb jellemző motívumait.

A halasi és környékbeli emberek mindent megtesznek, hogy ennek a csak egyedül itt látható különlegességnek a híre minél több felé eljusson. Vendégeket hoznak a Csipkemúzeumba, minden ajándékozási lehetőséget kihasználnak, hogy halasi csipkével fejezzék ki a szeretetüket, hálájukat. A helyi vállalkozók és magánszemélyek adományokkal, felajánlásokkal segítik az évenként közel 2000 látogatót vonzó nemzetközi csipkekiállítások (2010-ben már a 11.!) megrendezését. Körültekintő figyelemmel kísérik a csipke körüli történeteket, büszkék arra, hogy a Csipkemúzeumot rendszeresen felkeresik hazai és külföldi prominens személyiségek.

A legtöbbit természetesen a város önkormányzata tesz. Az alapítvány költségvetésének kétharmadát teszi ki az évenkénti önkormányzati támogatás, amely a városban, de az országban is egyedülálló. E mellett a városi kitüntetések (Pro Urbe és Díszpolgári) mellé is egy-egy erre a célra tervezett, kereskedelmi forgalomba nem kerülő csipkét ajándékoznak, amelyet megvásárol a hivatal, éppen úgy, mint a nyugdíjba vonuló dolgozóinak szánt csipkét is.

A város oktatási intézményei szintén sokat megtesznek, hogy a halasi csipkét minden gyerek megismerje. A Csipkemúzeum rendszeres látogatói az óvodás és iskolás csoportok. A város

középiskoláiban több év óta érettségi tétel a halasi csipke múltja, jelene. Nagyon sok a felsőoktatásban részt vevő nem csak halasi diák, akik évfolyam vagy szakdolgozatot készítenek a halasi csipkéről.

Az írott és elektronikus sajtónak is nagy szerepe van a halasi csipke hagyományának megőrzésében. A helyi média (újság, televízió és rádió) rendszeresen beszámol a halasi csipke körüli eseményekről, újabb hazai és külföldi sikereiről, a Csipkemúzeumba látogató kiemelt vendégekről (például nagykövetek, japán hercegi pár, állami vezetők). Több DVD filmet forgattak a csipkéről. (100 éves a halasi csipke, A halasi csipke a magyar kultúra nagykövete, A halasi csipke Tokióban, A halasi csipke Clevelandben).

Az országos, sőt külföldi, főleg szakajtó is rendszeresen foglalkozik a „csipkék királynőjével”.

Természetesen a legtöbb erőfeszítést a Halasi Csipke Közalapítvány teszi a csipkehagyomány megőrzésért, hiszen ezért hozták létre, és ez az Alapító okiratának is a legsarkalatosabb pontja. A csipke megőrzése érdekében a legfontosabb a megfelelő marketing stratégia kidolgozása, újabb és újabb célcsoportok felkutatása és megszólítása határon belül és kívül.

Ennek egyik hatékony formája a kiállítások (turisztikai, szakmai, diplomáciai, szállodai és egyéb) és a kapcsolódó csipkevarrási bemutatók, amelyek száma az elmúlt tíz évben megközelítette a százat. A Magyar Turizmus Zrt-vel kialakított jó kapcsolat révén a hazai és külföldi turisztikai szakemberek csoportjai is folyamatosan közel kerülnek városunk büszkeségéhez.

B. A megőrzés tervezett lépései

(7000 karakter)

Az eddig elmondottak alapján is látszik, hogy a halasi csipkehagyomány megőrzéséért nemcsak a helyi közösségek tesznek lépéseket, hanem országosan is vannak támogatói. A halasi csipke – ahogy már a jelölés eddigi pontjaiból is kiderült – nagyon különleges helyzetben van. Iparművészeti kincs és nem népművészeti hagyomány; csak az a néhány személy dolgozhat az előállításán, akit a Halasi Csipke Közalapítvány dolgozójaként alkalmaz. Pillanatnyilag nincs szükségük új betanításokra, hiszen a jelen gazdasági körülmények között nem engedhetik meg, hogy az esetlegesen felduzzasztott létszámú csipkevarrók által megtermelt csipkék eladatlanul tornyosuljanak a raktárban, úgy, hogy az előállításukért viszont kifizetik a havi bért. Bár ez nem sokáig lenne lehetséges, hiszen ha nincs bevétel, amivel kipótolhatják az önkormányzati támogatást, akkor a pénzügyi keret hamarosan elapad. Azt sem tehetik meg, hogy tanfolyamokat szervezve minél szélesebb körben megtanítsák az öltésminták varrását és eláruljuk az évszázados titkokat. Ezzel segítenénk elő igazán a halasi csipke eltűnését, mert attól fogva ellenőrizhetetlenné válna az a három legfontosabb dolog, ami igazán egyedülállóvá teszi a csipkehagyományt:

- a száz százalékos kézimunka (a mai világban ma már nem probléma az öltésminták gépi elkészítése)

- a leheletfinom, természetes alapanyagú cérna használata

- a 60 féle öltésminta kreatív alkalmazása, amellyel „megszínesítik” a csipkét.

Nem beszélve arról, hogy a több mint száz éves csipketerveket, rajzokat rejtő szekrényük ajtaját sem szívesen tárnák szélesre.

Milyen módon tudják mégis megvédeni a csipkevarrás hagyományát?

Az eddigi kritériumokra válaszolva pontosan kiderül, hogy a halasi csipke hagyományát az önkormányzat, az oktatási intézmények, a sajtó óvja, védi, amelyek tevékenysége szorosan összefügg, egymást segítve és erősítve munkálkodnak, lévén közös a cél, megóvni a csipkét

újabb évszázadokra, és amelyek munkáját – ha nem is a szó legszorosabb értelmében – a Halasi Csipke Közalapítvány kuratóriuma és a Csipkeház igazgatója koordinálja.

A legfontosabb, hogy az önkormányzat továbbra is a legelkötelezettebben és kiemelten támogassa a csipkét, mert e nélkül a pénzügyi alap nélkül kerülne igazán veszélybe a város kincse, azáltal, hogy a varróknak nem lenne biztosítva a fizetése, csupán a csipke eladásától függne. A másik nagyon meghatározó az alapítvány szerepe, hogy a támogatást ki tudja egészíteni a vállalkozási célú bevételekkel, hogy jusson elegendő pénz a megfelelő marketing és PR munkára – ami a fizetések mellett a második legnagyobb költségvetési tételük – hiszen e nélkül nagyon leszűkülne a lehetőségeik, amelyekkel a halasi csipke szárnyalhat, újabb és újabb híveket szerezve önmagának, Kiskunhalasnak és Magyarországnak.

Az ehhez kapcsolódó PR és marketing feladatok többrétűek. Nagyon fontos ápolni a már meglévő és jól működő kapcsolatokat (pl. Magyar Posta- halasi csipkés bélyeg sorozatok, emléklapok kiadása – Magyar Turizmus Zrt., Külgügyminisztérium, múzeumok, művelődési központok), de természetesen újabb és újabb területeket is be kell vonni a csipke-ügy érdekében.

Ahhoz, hogy egy 108 éves hagyomány fennmaradjon, elengedhetetlen, hogy a ma emberének figyelmét felhívjuk arra, hogy a csipke számára is élővé tud válni, és nem csupán a letűnt korok divatja, múzeumi tárgy. Erre nagyon kitűnő lehetőség, hogy olyan új megjelenési formákat találjunk ki a csipkéknek, amelyek lakás-és ruhadíszként is megragadják a fantáziát.

Nagy sikere van az ezüst keretbe foglalt csipke medáloknak és kitűzőknek és az ezüst tálcát díszítő csipkéinknek is. Ahhoz, hogy ez széles körhöz eljusson, fontos megtalálni a divattervezőt és lakberendezőt, aki ezeket saját kollekciójába beépítve bemutathatja ügyfeleinek ugyan úgy, mint a csipkemellényt, a menyasszonyi csipke fejdísz és kitűző virágot. Természetesen rendszeres részt vesznek tematikus kiállításokon – ékszer, esküvő- és divatbemutatókon, de ezt nagyban korlátozza az anyagi lehetőségük.

Ahhoz, hogy mind szélesebb réteghez eljusson a csipke nagyon fontosak a különböző – ingyenes és térítésmentes –, minél több nyelven informáló kiadványok: a múzeumi szórólapok, kártya-és falinaptár, hűtőmágnes, leporelló, képeslap, kulcstartó, album, katalógus és DVD film.

Cél, hogy minél több hazai és külföldi utazási irodával felvenni a kapcsolatot és mindent megtenni azért, hogy a vendégeiket, akik Magyarország megismeréséhez a vidéki kulturális értékek megismerését is fontosnak tartják elhozzák a Csipkeházba, ahol a Csipkemúzeum és a csipkevarrás megismerése mellett kóstolhatnak helyi ételekből és a finom homoki borokból.

A Csipkeház adottságai lehetővé teszik, hogy konferenciák, üzletember találkozók, különböző társadalmi és családi események ide szervezésével is növeljék a Csipkemúzeum látogatottságát és a csipkeeladást. Ebben partnerek a halasi emberek is.

Kihasználva az internet adta lehetőségeket, a halasi csipke története és képgalériája bemutatása mellett igyekszünk minél több és naprakész információ közölni a honlapunkon (www.halasicsipke.hu), ahol lehetőség van virtuális sétán betekinteni a múzeumba, megnézni a legújabb csipkéket, informálódni a soron következő nemzetközi kiállításról – mindezt természetesen több nyelven.

A mai kor egyik lepraktikusabb és legolcsóbb, de nagyon hatékony marketing eszköze a geocaching játék, amelyhez mindenképpen fontos csatlakozni.

A leírtak mellett a halasi csipke jövője szempontjából nagyon nagy jelentősége van a Nemzeti Jegyzékre való felkerülésnek, hiszen Kiskunhalasnak komoly szüksége van az ebből fakadó közfigyelem erősödésére, az azáltal megerősödő turizmus fellendítő erejére, és minden olyan újabb lehetőségre, amelynek segítségével kiszélesíthetjük a halasi csipke ismertségét és

elismertségét országon kívül és belül, és hosszú távra biztosíthatjuk a csipkevarrás és a csipkevarrók létét, megélhetését.

C. A jelölő fél, az érintett önkormányzatok, csoportok, közösségek egyének elkötelezettsége

A halasi csipke fennmaradásához és a mai napig is tartó létehez mindig is nagyban hozzájárultak a város polgármesterei. 1935-ben a Csipkeház felépítése az akkori polgármesternek köszönhető, aki nagyon fontosnak látta, hogy a város büszkeségének legyen egy állandó háza, ahol a csipkevarrás folyik, és amely helyet adott a Csipkemúzeumnak is. 1997-ben a város első embere több milliós vissza nem térítendő kölcsön megszerzésével járult hozzá a Csipkeház felújításához, kibővítéséhez. Mivel a Háziipari Szövetkezet – amelyhez a csipke is tartozott – a 80-as évek végére csődbe ment, ezért az akkori városvezetés csak egy módját látta a csipke megmentésének, létrehozni egy önkormányzati alapítványt, hogy ily módon önkormányzati támogatással tudják biztosítani a csipkevarrók bérét, a csipke fennmaradását. A mostani polgármester – folytatva elődei csipkéhez való kötődését – mindent megtesz azért, hogy bármennyire is nehéz az önkormányzat anyagi helyzete, de a csipkét minden évben elsőként és kiemelten támogassa, és ezzel biztosítsa az éves költségvetésük kétharmadát. Ebben a törekvésében a képviselőtestület minden tagja politikai hovatartozástól függetlenül teljes mellszélességgel mellette van.

A pénzügyi segítség mellett természetesen csipkevásárlással is növelik a bevételünket, hiszen évente a városi kitüntettek (Pro Urbe, Díszpolgár) egy-egy erre az alkalomra tervezett csipkét kapnak, illetve az Év Vállalkozója című polgármesteri díjhoz is egy halasi csipke jár. A testvérvárosi kapcsolatok évfordulóira is halasi csipkével lepik meg a partner városokat, valamint minden kiemelkedő látogatáskor halasi csipke az elmaradhatatlan ajándék.

Természetesen a város minden lakója számára nagyon fontos a csipke. Mindenkit büszkeséggel tölt el a léte. Állandó figyelemmel kísérik a csipke körüli híradásokat a helyi és országos sajtóban és rendszeres csipke vásárlással járulnak hozzá a csipke további létezéséhez.

A város vállalkozói – lehetőségükhöz mérten – rendszeres anyagi támogatása mellett jelentős azoknak a száma, akik a különféle szolgáltatásokkal járulnak hozzá a csipke hétköznapjaihoz és a hagyományos nemzetközi csipke fesztiválok sikeréhez.

5. A KÖZÖSSÉG RÉSZVÉTELE ÉS HOZZÁJÁRULÁSA

A. A közösségek, csoportok, egyének részvétele

A halasi csipke jelölését a Halasi Csipke Közalapítvány kuratóriumának eszmei támogatásával Kiliti Zsuzsanna, a Csipkeház igazgatója végezte.

Rendelkezésére állt az alapítvány teljes fénykép-és dokumentum gyűjteménye.

A dokumentum elkészítésében nagy szerepe volt a csipkevarróknak, akiktől a csipkevarrás múltjával és jelenével kapcsolatos információkat kapta.

A jelölést támogató nyilatkozatok gyűjtésében széleskörű segítséget kapott a kurátoroktól, a csipkevarróktól és mindenkitől – a város határain belül és kívül – akiknek fontos a halasi csipkehagyomány fennmaradása.

B. Szabad akaraton alapuló, saját elhatározásból fakadó, teljes körű tájékoztatáson alapuló bejegyzés

A jelölési elhatározásról és annak támogatási lehetőségéről a legszélesebb sajtókampánnyal történt híradás.

2010. január 10 és 27-e között a helyi, a megyei és az országos írott és elektronikus (Halasi Tükör, Petőfi Népe, Halas Televízió, Party Fm rádió, MTV1 Szegedi Körzeti Stúdió, MR Szegedi Körzeti Stúdió, Hír Tv értékmentő film a halasi csipkéről) sajtó az első hívó szóra tudósításokkal, riportokkal informálta az embereket a halasi csipke előtt álló nagy lehetőségről.

A műsorok után – ahogy ez a mellékelt aláírási példányokból is kiderül – szinte országos megmozdulás bontakozott ki és nagyon sokan fontosnak tartották, hogy a csipkénk ajánlói legyenek.

3415 darab támogató ajánlás érkezett – Kiskunhalasról közel 3000, a város lakosságának majd' 10 százaléka –, amellyel az aláírók kifejezték egyetértésüket a halasi csipke Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékére történő jelölésével.

A beharangozó sajtóhír után megmozdult a város, sokan adták le a nyilatkozatukat, sőt többen aláírásgyűjtésbe is kezdtek Halason és a város határain túl is.

Több száz egyetértést kifejező dokumentum érkezett Budapestről és környékéről, és számos faluból, városból kelettől nyugatig, északról délig – és az országhatáron túlról is.

Az ügy mellé állt Mádl Dalma asszony, a Megyei Közgyűlés elnöke, Bányai Gábor, a testvérvárosaink és a térség volt és jelenlegi polgármesterei, a Külügyminisztérium, a herendi Porcelánművészeti Múzeum igazgatója, a Halasi Csipke Közalapítványt több mint tíz év óta rendszeresen támogató OTP Bank Nyrt igazgatója, számos neves újságíró, rádióriporter, a város oktatási intézményei óvodáktól a középiskolákig.

Az önkormányzat töretlen elkötelezettségét mutatja Dr. Várnai László polgármester, Dr. Ferenczi Mária jegyző és a képviselőtestület tagjainak a támogató ajánlása is.

C. A hozzáférést szabályozó szokásos eljárások tiszteletben tartása

Az örökség megóvásának fő sarkköve – ahogy ez a már eddig leírtakból is kiderül – hogy a halasi csipke készítésének bizonyos lépéseit titokban tartják, ezt csak a jelenleg tizenegy csipkevarró ismeri, akik minden körülmények között ragaszkodnak a titok megőrzéséhez és bár szívesen fogadják a műhelyükbe betérőket, de a következőket senki sem ismerheti meg:

- a kontúrozás mesterfogásai
- a hatvan féle öltésminta elkészítése, az ehhez elengedhetetlenül szükséges számolások,
- a szempontok, amelyek alapján a csipkevarrás során eldöntik, melyik öltést hova teszik

6. DOKUMENTÁCIÓ

Csatolt dokumentumok:

I. 36 db fénykép – digitalizálva, kinyomtatva:

1. Dékáni Árpád , a halasi csipke megálmodója
2. Markovits Mária, aki megalkotta a halasi csipkevarrás technikáját
3. a Csipkeház 1935-ben
4. a kibővített Csipkeház 1939-ben
5. halasi csipke plakát 1940-ben

6. Papp Amália Csipkevarró 1952-ben
7. halasi csipke lepke
8. halasi csipke terítő
9. halasi csipke kitűző virág
10. öltésminták
11. öltésminták
12. öltésminták
13. a halasi csipke védjegye 1935-től
14. variációk a csipkére – Mészáros Éva divattervező halasi csipkés kollekciója – Kiskunhalas, 2003.
15. Variációk a csipkére – Mészáros Éva divattervező halasi csipkés kollekciója – Kiskunhalas, 2003.
16. halasi csipkés ezüstmedál
17. halasi csipkés ezüstitálca
18. halasi csipke karikagyűrű
19. halasi csipke fejdísz
20. Nemzetközi Csipkekiállítás, Csipkeház, Kiskunhalas 2004.
21. Nemzetközi Csipkekiállítás, Csipkeház, Kiskunhalas 2005.
22. Nemzetközi Csipkekiállítás, Csipkeház, Kiskunhalas 2007.
23. 100 éves a halasi csipke – születésnapi kiállítás, Csipkeház, Kiskunhalas 2002.
24. Mádl Dalma asszony látogatása a halasi Csipkeházban 2003.
25. halasi csipkevarró és a halasi csipke a bélyegeken (1960., 1964., 2002.)
26. a Parlament a 335 munkaórával készülő halasi csipkén
27. a Külügyminisztérium által 2001 óta utaztatott halasi csipkegyűjtemény (részlet)
28. a Külügyminisztérium által 2001 óta utaztatott halasi csipkegyűjtemény (részlet)
29. a kiskunhalasi Nemzetközi Csipkekiállítás plakátja 2006-ból
30. halasi csipke ajándék a magyar államtól II. Erzsébet királynőnek 2004-ben
31. a halasi csipke
32. díjnyertes halasi csipkék, Brügge, 2000.
33. a külügyes bőröndkiállítás, Berlin, magyar nagykövetség 2003.
34. a külügyes bőröndkiállítás, Sarajevó, 2005.
35. az 580 munkaórával készült halasi csipke mellény
36. halasi csipkevarrók

II. DVD film

A magyar kultúra nagykövete – a halasi csipke világhódító útja 1902–2004, DVD (14.24’)

III. 1db térkép

IV. 1 db könyv

Halasi csipke (Szakál Aurél szerk.) Halasi Csipke Alapítvány, Kiskunhalas, 2004.

B. Szerzői jogokról való lemondás

Ferincz János és Pozsgai Ákos fotósok jogdíjról lemondó nyilatkozatai – a többi fotók készítői ismeretlenek

C. További források listája:

Sz. Csorba Tibor: A halasi csipke múltja-jövője. Kiskunhalas, 1933.

- Pat Earnshaw: Outlines and stitches; A guide to design with special reference to Halas needle laces. Guilford, 1992.
- Fekete Dezső: Írások a halasi csipkéről. (kézirat) 1986.
A halasi csipke krónikája (kézirat) 1988.
- Janó Ákos–Vorák József: A halasi csipke sajtóanyaga (kézirat) 1959.
A halasi csipke (kézirat) 1963.
- Janó Ákos (szerk.): A halasi csipke. In Kiskunhalas Helytörténeti monográfiája. 1965.
Halasi csipke. Kiskunhalas, 1969
- Lengyel Györgyi: Halasi csipke dokumentáció (kézirat) 1977.
Kiskunhalas, a csipke városa. Kiskunhalas, 1982.
- Sütő József: Kiskunhalas város világhírű ékessége a halasi csipke. Budapest, 1935.
Kiskunhalas und Halaser Spitzen Ungarn. Budapest, 1936.
- László Emőke–Pásztor Emese–Szakál Aurél: Halasi csipke. Kiskunhalas, 1996., 2000., 2004.

Kiskunhalas, 2010. február 12.

Kiliti Zsuzsanna
a Csipkeház igazgatója